

TÜSİAD Eğitim Çalışma Grubu faaliyetleri kapsamında hazırlanan COVID-19 Etkisinde Türkiye’de Eğitim Raporu, COVID-19 salgınının son 1,5 yılda eğitime etkilerinin farklı boyutlarını TÜSİAD’ın Kasım-Aralık 2020 döneminde düzenlediği COVID-19 Sürecinde Eğitimde Dönüşüm için Zorluklar ve Fırsatlar başlıklı webinar dizisinin çizdiği çerçevede değerlendiriyor. Rapor, 6 Mart 2020-31 Mayıs 2021 arasındaki dönemi ele alıyor ve çocukların en temel haklarından biri olan nitelikli eğitime erişimi kriz ortamında dahi güvence altında tutacak çözüm süreçlerine katkı sunmayı amaçlıyor. COVID-19 Etkisinde Türkiye’de Eğitim Raporu dört ana başlıkta sunuluyor: **Krizler Çağında Eğitim, Eğitimin Durumu, Yüz Yüze Eğitime Ara Verilmesinin Oluşturduğu Riskler ve Eğitimin Paydaşları.**

Krizler Çağında Eğitim bölümünde farklı ölçeklerdeki krizlerin eğitime etkilerine dikkat çekiliyor. COVID-19 salgını nedeniyle 2020 yılında 188 ülkede yaklaşık 1,5 milyar öğrencinin eğitimi sekteye uğradı¹;100 milyonu aşkın öğretmen ve okul personeli salgın sürecinden etkilendi². Türkiye, OECD ülkeleri arasında Meksika’dan sonra okulların en uzun süre kapalı kaldığı ikinci ülke oldu.³COVID-19 salgınının yarattığı kriz, ekonomik aktiviteyi küresel ölçekte yavaşlattı, işsizliği artırdı ve hanehalkı gelirlerinin düşmesine neden oldu. 140 milyon çocuğun daha çocuk yoksulluğuna maruz kalacağı, çocuk yoksulluğuna maruz kalanların sayısının tüm dünyada toplam 725 milyona çıkacağı öngörülüyor.⁴Ülkelerin salgın dolayısıyla eğitim ve toplumsal gelişim bakımından kayda değer kayıplar yaşayacağı, beşerî sermaye endeks değerinin küresel ölçekte yaklaşık %4,5 oranında azalacağı düşünülüyor.⁵

Eğitimin Durumu bölümünde salgının erken çocukluk eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerindeki etkileri değerlendirildi; özel önlem gerektiren grupların durumuna ayrıca odaklanıldı. Dijital uçurum ve dönüşüm de bu bölüm kapsamında ele alındı. Çocuğun her yönden gelişimi için büyük önem taşıyan nitelikli erken çocukluk eğitimine erişimin ve devamın salgından en yüksek oranda etkilenmesi bekleniyor. Küresel olarak 5 milyonun üzerinde öğrencinin erken çocukluk eğitimini bırakabileceği belirtiliyor.⁶ İlköğretim kademesinde tüm dünyada yaklaşık 6,5 milyon öğrenci salgın sebebiyle okuldan kopma riski altındadır.⁷ COVID-19 salgınından en çok etkilenenler salgın öncesinde de eğitime erişimde zorlanan kırılgan gruplardır. MEB’in sağladığı erişim imkânlarına rağmen uzaktan eğitime erişemeyen ya da erişse de programları etkin izleyemeyen öğrenciler oldu. Köy okullarında öğrenim gören öğrencilere yönelik bir araştırma, araştırmanın kapsadığı kırsal alanlardaki öğrencilerin yaklaşık %60’ının uzaktan eğitime erişim için gerekli teknolojik koşullara sahip olmadığını gösteriyor.⁸ Özel gereksinimli çocukların rutinlerinin bozulması çeşitli psikososyal problemlere yol açtı; çocuklar akranlarına göre daha çok sorun yaşadılar. Gelirleri azalan ya da kesilen mülteci ailelerin çocukları da hane bütçesine ve ev içi emeğe destek vermek durumunda kaldılar; çoğunlukla kayıt dışı istihdama itildiler. Salgın nedeniyle artan mülteci çocuk işçiliğinin kalıcı hâle gelmesi riski de bulunuyor. Salgın sürecinde dijital uçurum derinleşti; hanelerin imkânlarının önemi belirginleşti. MEB’in yürüttüğü bir araştırmaya göre, Türkiye’de okul çağındaki çocukların bulunduğu yoksul hanelerde cihazlara ve internete erişim oranı %39’dur (Ergün ve Arık, 2020).⁹MEB, yerel yönetimler, sivil toplum ve özel sektör

¹ https://www.oecd-ilibrary.org/education/the-state-of-school-education_201dde84-en;jsessionid=X2amVkieZCY2s3AAzQpT8FOg.ip-10-240-5-132

² <https://en.unesco.org/news/one-year-covid-19-education-disruption-where-do-we-stand>

³ <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

⁴ <https://data.unicef.org/covid-19-and-children/>

⁵ <https://tedmem.org/download/turkiyenin-telafi-egitimi-yol%20haritasi?wpdmdl=3669&refresh=60b09f43991ae1622187843>

⁶ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373992>

⁷ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373992>

⁸ <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020-ogrenciler-ve-egitime-erisim/>

⁹ <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020-ogrenciler-ve-egitime-erisim/>

dijital araç-gereç teminiyle öğrencilere ve öğretmenlere destek çalışmaları yürüttü. Buna rağmen, internete, bilgisayara, mobil telefonlara, kitaplara erişimi sınırlı olan ya da hiç olmayan öğrenciler oldu.

Yüz Yüze Eğitime Ara Verilmesinin Oluşturduğu Riskler bölümünde okul terki, öğrenme kaybı, çocuğun iyi olma hâli ve çocuk koruma sistemi değerlendirildi. Uzaktan eğitime geçilmesiyle okulların öğrencilere sunduğu beslenme, sağlık takibi, ihmal ve istismarın tespit edilmesi ve müdahalesi gibi destek mekanizmaları aniden ortadan kalktı. Salgın nedeniyle okul terkinin artması bekleniyor. İstanbul’da derin yoksulluk yaşayan hanelerle yapılan bir araştırma çocukların %11,3’ünün yeni dönemde okula devam etmeyeceğini öngörüyor (DYA, 2020). Öğrenme kaybı ve öğrenme yoksulluğu salgın sürecinde en çok tartışılan konular arasında yer aldı. Evlerin eğitim ortamına dönüşmesiyle sosyal ve ekonomik koşullara göre değişen hane içi olanakların eğitime etkisi arttı ve bu durum öğrenciler arasında var olan eşitsizlikleri derinleştirdi. Okullar yalnızca akademik ya da sosyalleşmenin alanı değildir, çocuk koruma sisteminin de önemli bir parçasıdır. 199 ülke ve bölgeden 370 milyon çocuk COVID-19 nedeniyle okul yemeğinden mahrum kaldı.¹⁰ Okullar çocukların genel sağlık kontrollerinin yapılabildiği ve yaygın aşılamanın etkili olduğu kurumlardır. Çocuklar salgın sürecinde ev ortamındaki risklere ve tehditlere de daha sık maruz kaldılar. Mart 2020’de İstanbul’da rapor edilen aile içi şiddet vaka sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre %38,2 arttı.¹¹ Okula gitmeyen ve/ veya gidemeyen çocuklarda çocuk evliliği, çocuk işçiliği ve çocuk gebelikleri risklerinin artması ve yaşam boyu kazanım potansiyellerinin büyük oranda düşmesi de bekleniyor.

Eğitimin Paydaşları bölümünde öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin salgın sürecinde karşı karşıya kaldıkları durumlar yer alıyor. Okulların kapanması ve evlerin aniden eğitim ortamına dönüşmesiyle öğrenciler, öğretmenler ve veliler uzaktan eğitime, rol ve sorumluluklarının değişmesine uyum sağlamak durumunda kaldılar. Öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimleri, evin fiziki ve teknolojik imkânlarının yanı sıra evde çocuğun önceliklendirilebilmesi, çocuğun kendine ait bir alanı olması, ebeveynlerin ya da bakımverenlerin desteğinin varlığı, velilerin dijital becerileri gibi etkenler doğrultusunda şekillendi. Yapılan araştırmalar salgının öğretmenlere olan etkileri arasında psikolojik olanların öne çıktığına işaret ediyor. Öğretmenler salgın sürecinde hem kendi hayatlarını sürdürmek hem de sorumlu oldukları çocukların eğitim hakkını korumakla yükümlüydüler. Meslektaş dayanışmasına ihtiyaç duydular; öğrencilerini, okulu ve çalışma arkadaşlarını özlediler. İş temposunun çok artmasından olumsuz etkilendiler. Evin eğitim ortamına dönüşmesiyle velilerin çocuklarının eğitimindeki sorumlulukları arttı; veli ile okul ilişkisi yeni dinamikler ve gerilimler kazandı.¹² Salgın evden çalışan veliler için iş ve ev dengesini kurmakta zorluk yarattı. Çalışan kadınlar salgın nedeniyle oluşan ekonomik olumsuzluklardan erkeklere göre daha fazla etkilendiler. COVID-19 salgınıyla yaşanan deneyim eğitim sisteminin, bireyleri ve toplulukları mevcut ve gelecekte oluşabilecek krizlere karşı hazırlamasının ne kadar önemli olduğunu yansıtıyor. Yapılan projeksiyonlara göre 2030 yılında Türkiye’de 7,6 milyon iş kaybolacak, ancak 8,9 milyon yeni iş yaratılacak.¹³ Bu bağlamda eğitimi geleceğin çalışma hayatı ve ekonomisi çerçevesinde düşünürken çocuklara ve gençlere okulöncesinden itibaren sosyal ve duygusal, disiplinlerarası çalışmayı geliştiren STEM+A, dijital ve yabancı dil becerileri gibi 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması; gelecekte ortaya çıkması mümkün olan krizlere ve belirsizliklere karşı onların güçlendirilmesi, en az kayıpla ve sürdürülebilir çözüm yollarıyla bu süreçlerden çıkmalarının sağlanması yaşamsal önemde olacaktır.

¹⁰ https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000123923/download/?_ga=2.209415953.2023764194.1621630907-85074596.1621630907

¹¹ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/koronavirus-gunlerinde-asayis-suclari-azaldi-aile-ici-siddet-artti/1793263>

¹² <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-egitim-ortamlari/>

¹³ https://www.mckinsey.com/tr/~media/mckinsey/locations/europe%20and%20middle%20east/turkey/our%20insights/future%20of%20work%20turkey/isimiz-gelecegi-mckinsey-turkiye-raporu_ocak-2020.pdf

Eğitim, tüm çocukların her koşulda vazgeçilmez hakkıdır ve krizler sırasında ve sonrasında güvence altında olmalıdır. Sivil toplum, akademi ve iş dünyasından pek çok kurumun görüşüyle şekillenen COVID-19 Etkisinde Türkiye’de Eğitim Raporu’nun belirsizliklerle geçen salgın dönemine ışık tutması, önümüzdeki eğitim-öğretim süreçlerinin güçlenmesine ve çocukların eğitim haklarının korunmasına katkı sunması amaçlanıyor. Rapor da yer verilen bulgular, öğrenciler ve öğretmenler başta olmak üzere ilgili tüm paydaşların etkin katılımıyla geliştirilecek araştırma ve politika önerilerinde değerlendirilebilir. Bilim insanlarının önümüzdeki süreçte salgınların devam edeceği öngörüsü doğrultusunda, önümüzdeki belirsiz ve zorlu süreçler eğitimin tüm paydaşlarının dayanıklılığının güçlenmesiyle aşılabılır.